

ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНИ МОДЕЛИ В ЕС

Стелиян Богданов Стефанов

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов

Катедра „Финанси и кредит“

e-mail: stefanov.abv@gmail.com

Резюме: Целите на настоящото изследване са анализирани на възможностите за предотвратяването отклоненията от данъчно облагане и премахването на несправедливи данъчни практики в ЕС. Акцентира се върху хармонизиране на данъчното облагане на дружествата в ЕС с цел предотвратяване на „данъчната конкуренция“ и ограничаване на възможностите за манипулативно счетоводство. Изследването представя данъчно-осигурителните модели като основен елемент на фискалната политика, както и изменението им, насочено към повишаване благосъстоянието на обществото. В него е анализирана необходимостта от уеднаквяване на прилаганото данъчно облагане в ЕС, както и проблемите в тази насока. Разгледани са мерките за намаляване на сивата икономика и избягването на реалното данъчно облагане, които са породени от пропуски и неактуалността в данъчно-осигурителните модели. В изследването се достига до изводите, че данъчно-осигурителната система в България е нито икономически ефективна, нито е социално справедлива, нито е проевропейска.

Ключови думи: икономика, данъци.

JEL: E01, H20.

TAX - INSURANCE MODELS IN THE EU

Steliyan Bogdanov Stefanov

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Department of Finance and Credit

e-mail: stefanov.abv@gmail.com

Abstract: The objectives of the following research are to analyze of the opportunities for preventing from deviation of taxation and eliminating of unfair practices within EU. The focus is on the harmonisation of the taxation of the corporations within EU in order to prevent "tax competition" and limit the options of manipulative accounting. The research presents tax and social security models as fundamental element of the fiscal policy, as well as its amendment focused towards increasement of the welfare of the society. The necessity of the equalisation of the application of the taxation within the EU has been analyzed, as well as the matters in this direction. The measurements of reducing of the so called "gray" economy and the escape from the real taxation created by the leaks in the inaccuracy of the tax-security models have been also reviewed. The research concludes that the tax-security system in Bulgaria is neither economically effective, nor is it socially fair or even proeuropean.

Key words: economy, taxes

JEL: E01, H20

Въведение

В Договора за ЕС не се предвиждат законодателни правомощия в областта на прякото данъчно облагане на юридическите субекти, но облагането на доходите на дружествата се основава на член 115 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). В него се предвижда приемането на директиви за сближаването на разпоредби, предвидени в закони, подзаконови или административни разпоредби на държавите – членки. Данъчното облагане не се регулира пряко от европейските правни норми, въпреки това приетите няколко директиви и решения на Съда на ЕС установяват хармонизиране на стандартите за данъчно облагане на доходите на дружествата и на физическите лица. В тази връзка през 1995 г. Европейският съд¹ решава, че член 45 от ДФЕС трябва да се прилага в областта на данъчното облагане и социалната сигурност, като: „налага премахването на всякаква дискриминация, основаваща се на гражданство, между работниците от държавите – членки, що се отнася до заетост, възнаграждение и други условия на труд“. В решението не се засягат дружествата, но в Членове от 110 до 113 от ДФЕС се изисква, държавите – членки да започнат преговори помежду си за премахване на двойното данъчно облагане в рамките на ЕС, а в Член 55 се забранява дискриминацията между гражданите на държавите – членки при участие в капитала на дружествата. В светлината на тази политика **обект** на настоящото изследване е данъчно-осигурителната система на страните – членки и необходимостта от уеднаквяване на стандартите на живот в ЕС чрез инструментите ѝ. Очевидна е необходимостта от законодателни инициативи на ЕК, чрез които икономиката в Съюза да стане на една и съща скорост.

Предмет на статията са данъчните ставки, определени рамково от ЕС, и създадените предпоставки за тяхното приравняване с цел справяне с предизвикателствата на цифровизацията и глобализацията в световната икономика. **Целта** е да се обследват възможностите за справяне с избягването на данъчното облагане и намаляване на сивата икономика, породени от законодателни пропуски и неактуални норми. Обуславят се следните **задачи**:

- ✓ Да се направи кратък преглед на данъчното облагане в ЕС;
- ✓ Да се очертаят характеристиките на настоящата данъчна система в България;
- ✓ Да се направи кратък преглед на социалното осигуряване в България.

¹ Дело С – 279/93.

1. Синхронизиране на данъчното облагане и предприемане на мерки за намаляване на финансовите престъпления в ЕС

През 2001 г. ЕК изготвя „аналитично проучване на данъчното облагане на дружествата в Европейската общност“ (SEC(2001)1681), което установява, че основният проблем за дружествата е адаптирането към различните данъчни национални норми и правила. Комисията предлага няколко подхода за осигуряване на консолидирана данъчна основа, приложима за дейността на дружествата в рамките на ЕС:

- Данъчно облагане в държавата – членка по произход;
- Незадължителна обща консолидирана данъчна основа;
- Европейски корпоративен данък;
- Задължително хармонизирана данъчна основа.

Финансовата криза от 2008 г. принуди правителствата на държавите – членки да предприемат мерки за ограничаване избягването на данъци и справедливото данъчно облагане на дружествата в ЕС. Един от начините за постигането на тези цели е по-голямата прозрачност, което намира израз в Директивата за автоматичен обмен на информация в областта на данъчното облагане между държавите – членки (Директива (ЕС) 2015/2376).

През 2015 г. ЕК приема план за действие за справедлива и ефикасна система за корпоративно данъчно облагане в ЕС, който предвижда реформа в данъчно облагане на корпоративните печалби в ЕС с цел борба с данъчните злоупотреби, гарантиране на устойчиви данъчни постъпления и подкрепа за подобряването на стопанската среда на вътрешния европейски пазар. През април 2016 г. ЕК предлага, от мултинационалните предприятия да се изисква да оповестяват публично определени части от информацията, представяна на данъчните органи, независимо от страната – членка.

Преходът към цифрова икономика довежда до нарастващо прекъсване на връзката между мястото на създаване на стойността и мястото на плащане на данъка. Обсъжданията относно модернизирването на международното корпоративно данъчно облагане, започнали преди десет години във форум на Г-20, получават подкрепа от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). След десетилетие на половинчати усилия за въвеждане на европейски корпоративен данък, в момент на нарастващ натиск върху правителствата за подобряване на държавните финанси след пандемията, ЕС успява да осъществи предприетите реформи. На 8 октомври 2021 г. държавите, участващи в рамка на ОИСР/Г-20 относно свиването на данъчната основа и прехвърлянето на печалби, постигат съгласие за решение, основано на два стълба, за справяне с данъчните предизвикателства, произтичащи от цифровизацията на икономиката. С решението се предвижда, най-големите и най-печелившите многонационални предприятия да бъдат облагани с минимална данъчна ставка от 15% (Евро-

пейски корпоративен данък) и да преразпределят печалбите към държави по света по следния начин:

- Стълб 1- частично преразпределяне на правата на данъчно облагане към пазарните юрисдикции;
- Стълб 2 - въвеждането на минимално ефективно данъчно облагане за големите многонационални групи.

Двата стълба имат за цел да се решат различни, но свързани въпроси относно нарастващата глобализация и цифровизация на икономиката. Двете цели на политиката на Стълб 1 и Стълб 2 са насочени към справяне с предизвикателства във връзка със свиването на данъчната основа и прехвърлянето на печалби, както и ограничаване на данъчна конкуренция. Стълб 2 включва правила, които трябва да бъдат въведени в националните вътрешни данъчни закони. Правилото за включване на дохода и действащото като предпазен механизъм правило за плащания, обложени с по-нисък данък, са правила за борба със свиването на данъчната основа.

През март 2018 г. е създадена специалната комисия относно финансовите престъпления, данъчните измами и избягването на данъци на ЕП, а въз основа на извършената от комисията работа Парламентът приема доклад през март 2019 г. В него се констатира, че избягването на данъци от многонационалните предприятия е около 190 милиарда годишно, а данъчната справедливост и лоялната данъчна конкуренция са от съществено значение за защитата на единния пазар и за насърчаването на справедливите общества.

През септември 2020 г. е създадена подкомисия по данъчните въпроси (FISC), за да продължи борбата на Парламента с избягването на данъци, започнала през предходния парламентарен мандат. Нейните цели са да се насърчава справедливото данъчно облагане на национално, европейско и световно равнище (Европейски парламент, 2022). Във връзка с предстоящите предизвикателства, свързани с насърчаването на устойчивото икономическо възстановяване в съответствие със Зеления пакт, Комисията също се стреми да допринесе за една опростена и по-ефикасна и устойчива данъчна политика на ЕС. Две от резолюциите на Парламента, изготвени от FISC, са:

- Резолюция от 15 февруари 2022 г. относно въздействието на националните данъчни реформи, в която се приветства историческото споразумение, постигнато от ОИСР/Г-20, за реформа на международната данъчна система на базата, с цел да се гарантира по-справедливо разпределение на печалбите и правата на данъчно облагане между държавите по отношение на най-големите и най-печелившите многонационални дружества.
- Резолюция от 21 октомври 2021 г. относно досиетата „Пандора“, в която ЕС се призовава да запълнят пропуските, които понастоящем позволяват масово избягване на данъци, изпирането на пари и данъчните измами. В нея Комисията се призовава също така да предприеме правни

действия срещу държавите от ЕС, които не прилагат правилно действащото законодателство на ЕС в тази област (Европейски парламент, 2022).

В ЕС се предприемат мерки и за синхронизиране на данъчното облагане при физическите лица, които работят или получават пенсия от една държава – членка, а живеят или имат роднини, които издържат, в друга държава – членка. Различното или двойно данъчно облагане обикновено може да се избегне с двустранни споразумения, но това не решава въпроси като прилагането на различни форми на данъчни облекчения. Освен това Комисията образува производства срещу някои държави – членки във връзка с дискриминация на работници и служители, които не са техни граждани. Като цяло може да се каже, че за интеграцията в областта на прякото данъчно облагане на физически лица допринасят по-скоро решенията на Европейския съд, отколкото законодателните предложения. През октомври 2017 г. ЕС приема директива ((ЕС) 2017/1852), която има за цел да подобри съществуващите механизми за разрешаване на спорове във връзка с двойното данъчно облагане в ЕС.

По принцип данъкоплатците са задължени да декларират приходите си от лихви. На практика свободното движение на капитали и банковата тайна създават възможности за отклонение от данъчно облагане. Някои държави – членки налагат удържане на данък при източника на приходите от лихви. През 1989 г. Комисията внася предложение за въвеждане на обща система на удържане на данък при източника върху доходи от лихви, начисляван при ставка от 15%. Впоследствие това предложение е оттеглено и заменено с ново предложение за осигуряване на минимално ефективно данъчно облагане на доходите от спестявания под формата на лихвени плащания (при данъчна ставка от 20%). След продължителни преговори се постига компромис и се приема Директива 2003/48/ЕО относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания, заменена по-късно от по-широкообхватната Директива 2014/107/ЕС, която заедно с Директива 2011/16/ЕС предвижда по-задълбочен обмен на информация между данъчните органи (Европейски парламент, 2022).

2. Данъчно-осигурителни модели в ЕС

„Основната черта на данъчните системи в развитите икономики в ЕС е прилагането на прогресивно данъчно облагане. Убеждението за прилагане на прогресивни данъци е функция от историята в Европа“ (Ангелов, 2015). Характеристики на европейския данъчен модел са:

- Системите му се основават на баланса между труда и капитала. Поддържането на този баланс води до икономическа, социална и политическа стабилност;

- Нивото на данъчното облагане е умерено високо и стабилно – около 40% от БВП, съчетавайки интересите на отделните данъчни субекти в обществото;

- Структурата му е стабилна, като трите му съставки: косвени данъци, преки данъци и социални осигуровки са почти изравнени една спрямо друга (Ангелов, 2015).

Данъчното бреме се изчислява като съотношение между сумата на всички данъчни приходи и социални осигуровки и размера на БВП за съответната година на държавата – членка. Средно за ЕС през 2021 г. те са били 41,7% от техния БВП. В сравнение с 2020 г. се наблюдава увеличение на съотношението както за ЕС, така и за еврозоната (Eurostat, 2022). Най-високи са били в Дания – 48,8%, в Белгия – 46% и във Франция – 47,0%, Австрия (43,7 % от БВП), Италия (43,6 % от БВП), Швеция (43,5 % от БВП) и Финландия (43,1 % от БВП); а най-ниски в Ирландия (21,9 % от БВП), Румъния (27,3 % от БВП), България (30,7 % от БВП), Латвия (30,8 % от БВП), Малта (31,2 % от БВП) и Литва (32,6 %) от БВП, както и Швейцария (28,0 % от БВП) (Eurostat, 2022).

Косвените данъци (ДДС, акцизи, мита) за ЕС през 2021 г. са били 33,4% от общите постъпления в бюджетите на страните – членки. Най-нисък е бил техният дял в Германия – 29,2%, Белгия – 29,4%, Холандия – 30,4% и Испания – 32,9%, а най-висок в България – 55,3%, Хърватска – 50,8%, Румъния – 47,2% и Унгария – 47,1% (Eurostat, 2022).

Преките данъци (върху доходите на физическите лица, върху печалбата) общо за ЕС през 2021 г. са били също 33,4% от общите постъпления в бюджетите на страните – членки. Най-нисък е бил техният дял в Хърватска – 17,1%, Литва – 18,8%, България – 18,8%, Унгария – 19,2% и Словакия – 19,7%. В тях се прилагат „плоски“ данъци, които осигуряват по-голямо намаление на преките данъци спрямо косвените. Най-висок дял на преките данъци имат Дания – 63,6%, Ирландия – 45,6%, Испания – 41,4% и Малта – 41,3% (Eurostat, 2022).

Осигурителните вноски (пенсионни, здравни и други) средно за ЕС през същата година са били 32,4% от общите постъпления в бюджетите. Най-нисък е бил техният дял в Ирландия – 15,3%, Испания – 16,2%, Малта – 18,0% , а най-висок в Чехия – 44,5%, Словакия – 44,2%, Холандия – 41,0% и Словения – 40,5% (Eurostat, 2022).

Приходите от данък върху собствеността на недвижимо имущество средно за ЕС през 2022 г. възлизат на 1,5% от БВП. Най-висок е в Дания – 2,4% и Франция – 2,1%. В България са 0,3% – един от най-ниските в ЕС (Eurostat, 2022).

През 2021 г. делът на нетните социални осигуровки в общите приходи намалява (от 14,6 % от БВП на 14,3 % от БВП) в сравнение с другите два компонента, косвени данъците върху производството и вноса (увеличава се от 13,4 % от БВП на 13,8 % от БВП) и преки данъци върху доходи-

те, богатството и т.н. (увеличени от 13,0 % на 13,3 % от БВП) (Eurostat, 2022).

Поради различните национални данъчни структури косвените данъци, преките данъци и нетните социалноосигурителни вноски се различават значително в различните държави по отношение на данъчните приходи. Данъците на старите членове на общността в сравнение с новите членки на ЕС от Централна и Източна Европа, Кипър и Малта се различават с ниския дял на косвените и с високия дял на преките данъци. Големи различия между двете групи страни има и по величините на данъчните проценти за преките данъци, а също и по облагането на собствеността (Ангелов, 2015).

Таблица 1
Данъци в страните членки на ЕС – в %

	Максимални ставки за корпоративен данък	Максимални ставки за данъка в/у доходите	Стандартен ДДС
Австрия	25	55	20
Белгия	25	50	21
България	10	42	20
Хърватска	18	40	25
Кипър	12,5	35	19
Чехия	19	35	21
Дания	22	56	25
Естония	20	20	20
Финландия	20	67,05	24
Франция	36,6	49	20
Германия	33,33	45	19
Гърция	24	46	24
Унгария	9	48	27
Ирландия	12,50	40	23
Италия	27,9	45	22
Латвия	20	55,09	21
Литва	15	44,27	21
Люксембург	22	45,78	17
Малта	35	35	18
Холандия	25	49,5	21
Полша	19	32	23
Португалия	21	46,5	23
Румъния	16	41,5	19
Словакия	21	19	20
Словения	19	50	20
Испания	25	45	21

Източник: Wikipedia

https://en.wikipedia.org/wiki/Tax_rates_in_Europe ноември,2022

3. Данъчно-осигурителни модели в България

Основният проблем на данъчното облагане е, че то променя относителните цени на стоковите и факторните пазари и в крайна сметка деформира поведението на потребителите, работещите и инвеститорите (Войнов, 2020). Държавата играе изключително важната роля на арбитър и балансатор между интересите на труда и на капитала, като разумно им ги съчетава. При преимущество на косвените данъци тежестта се понася от гражданите с ниски и средни доходи. В България данъчната система прилага широкообхватно и високо облагане на потреблението чрез косвените данъци, включително и на най-бедните слоеве, като ги лишава от необлагаем минимум, и прилага символично облагане на собствеността на високодоходните слоеве от населението. Това е тотална дискриминация на бедните и средните слоеве (около 85% от населението) и облагодетелстване на заможните и най-богатите. В бюджета на страната най-голям дял са приходите от ДДС и неговото намаляване би довело до голям дефицит и публичен дълг. За целта е необходима внимателна промяна на данъчните ставки, за да не се получат по-лоши резултати от очакваните. Един от възможните варианти за промяна на данъчната система в България е въвеждане на пропорционален данък с еднакъв пределян данъчен размер и с необлагаем минимум (Войнов, 2020). По този начин ще се компенсират намалените приходи в бюджета от въведената промяна. Диференцирани ставки на ДДС е също грешен подход, тъй като води до изкривяване на пазара и загуба на данъчни приходи. Косвените данъци също имат деформираща сила, но се смята, че тяхното негативно въздействие е много по-малко, когато стоките се облагат с една и съща данъчна ставка, отколкото когато има множество диференцирани ставки (Брусарски, Захариев, & Манлиев, 2015). Ако приемем, че цените на стоките и услугите в една държава са пазарни и отразяват действителните алтернативни разходи, то въвеждането на косвен данък с еднаква ставка върху тях ще повиши техните цени пропорционално, без да променя съотношението на пазарните цени. Когато се въведат обаче диференцирани данъчни ставки, ценовите пропорции в икономиката се променят и те вече не отразяват действителните алтернативни разходи, а започват да влияят върху потребителския избор и създават условия за необосновани както потребителски, така и инвеститорски решения, които при промяна на конюнктурата могат да се окажат губещи в дългосрочен план (Войнов, 2020).

Преди въвеждането на „плоския“ корпоративен данък от 1 януари 2007 г. и на „плоския“ данък върху доходите на физическите лица от 1 януари 2008 г. в България много икономически анализатори твърдяха, че то ще се отрази положително на икономиката ни в две направления: „ще я изсветли“ и ще се увеличат постъпленията в бюджета от тези данъци многократно, което се оказа грешно. Опитите за оправдаване на ниските преки

данъци със стимулиране на стопанската активност, привличане на чужди инвестиции, повишаване на събираемостта на данъците, ограничаване на сивия сектор и повишаване на конкурентоспособността се провалиха. Пазарните фундаменталисти преувеличават, че с въвеждането на ниски „плоски“ данъци нараства масата на данъчните постъпления, а когато коментират бъдещето, предричат финансови катастрофи при евентуална промяна на данъчното статукво, разчитайки на неинформираността на голямата част от хората. Въпреки ниските преки данъци стопанската активност в България през последните години не е по-висока. През 2007 г., т.е. преди въвеждането на ниските „плоски“ данъци, заемаме седмо място в ЕС по темп на прираста на БВП; през 2009 г., т.е. с „плоските“ данъци – на 16-о място, през 2010 г. на 18-о място, през 2011 г. на 16-о и т.н. Не е доказана пряка причинно-следствена връзка между ниски преки данъци и висок растеж на БВП. Растежът се определя от цял пакет фактори, като ниските данъци са само един от тях, при това не най-важният. Световният опит показва, че въвеждането на ниски данъци в повечето случаи води до намаление на бюджетните постъпления, повишение на бюджетния дефицит и на публичния дълг. Пример за това е политиката през мандатите на президента Рейгън, а също и на двамата президенти – Буш старши и Буш младши. Това е една от многото причини за настоящия астрономически публичен дълг на САЩ (Ангелов, 2015). Това не се е случвало в Западна Европа, защото там никога не са прибегвали до такива авантюристични намаления на данъците. Ниските данъчни проценти не пораждаат готовност да се плащат данъците, а това се потвърждава от многобройните данъчни ревизии през последните години, при които се установяват груби нарушения.

Развитието на публичната пенсионна система в България води до един генерален извод: като водещата система за социална сигурност тя защитава преди всичко хората на труда. Трансферните плащания от тази система се основават на минали и настоящи трудови доходи и продължителността на участието с осигурителни вноски, формиращо осигурителния стаж. От позицията на индивидуалната актюерска оценка тази система е справедлива за отделните индивиди, особено за тези, които имат дълга и богата осигурителна история и натрупани права. За реализирането на тези права обаче е необходимо да се поддържа положителен актюерски баланс, което е невъзможно при застаряващо население, отрицателно емиграционно салдо и ниски осигурителни вноски. При отсъствието на тези предпоставки българската солидарна пенсионна система натрупва огромни неизпълнени задължения, които частично се покриват чрез субсидии от държавния бюджет и с компромиса – ниски коефициенти на заместване на дохода (Христосков, 2021).

На европейско ниво големите различия в заплащането на труда между България и средните равнища на държавите от ЕС по дефиниция правят нашите пенсионери много по-бедни. Върху тези общи предпоставки се

наслагват и националните особености на пенсионната формула и постепенното индексване на пенсиите, което води до разтваряне на ножницата между новоотпуснатите пенсии и старите пенсии. Този проблем може да се реши чрез периодично преизчисляване на пенсиите с нов, по-съвременен среден осигурителен доход (Христосков, 2021).

При пенсионна система, базирана на трудовото участие, индивидите с по-високи доходи от труд получават и по-високи трансфери, а това води до нарастване на неравенството и регионалните различия в жизнения стандарт на населението. Този „недостатък“ на основните и най-големи по размер социални трансфери, базирани на труда и трудовите доходи, може бъде коригиран единствено по линията на нарастващата икономическа активност в депресивните райони, генериране на високо продуктивни работни места и технологично обновление на предприятията. Само така могат да бъдат защитени от бедност хората, които действително по различни причини са извън осигурителната система изцяло или за по-дълги периоди от време (Христосков, 2021).

На пълзящото ерозиране и обезличаване на пенсионната система от страна на политиците като вариант може да се предложи един добре премерен преход към смесен (хибриден) тип пенсионна система. При този вариант пенсиите се отпускат на основата на възраст и придобит стаж, но се състоят от два компонента: държавна пенсия, равна на линията на бедност, и осигурителна пенсия, отчитаща осигурителния принос на всеки, който е плащал осигурителни вноски минимум 15 години. Държавната пенсия трябва да се финансира от републиканския бюджет, а променливата част – от фонд «Пенсии» на ДОО. В макроикономически план това ще доведе до намаляване на фискалния натиск върху бюджета и ще премахне проблема с нарастващите дефицити в общественото осигуряване. В социален план въвеждането на държавна пенсия ще намали риска от бедност сред възрастното население и ще реши проблема с припокриването на различни социални помощи с пенсионните плащания за определени групи от населението. Един справедлив преход изисква, този хибриден модел да се установи само за новите пенсии от 2025 г. или 2030 г., а отпуснатите до тази дата пенсии да продължат да се изплащат по досегашния модел. Възможни са и варианти на по-плавен преход с постепенно намаляване на коефициента на тежест на една година осигурителен стаж, съчетано с нарастване на пенсиите от втория капиталов пенсионен стълб. При една дълбока и продължителна световна финансово-икономическа криза, както се случва през последните години, такава реформа в първия солидарен пенсионен стълб може да се реализира много по-скоро и при много по-несправедлив вариант (Христосков, 2021).

Заклучение

Съотношението между преките и косвените данъци е израз на държавната политика към труда и капитала. Преобладаването на косвените данъци показва, че данъчното бреме се разпределя между всички социални групи. Това може да изглежда приемливо, обаче тежи най-много на хората със средни и ниски доходи. В българския данъчен модел делът на преките данъци е по-малък. Това е изгодно за физическите лица с високи доходи, защото облагането с ДДС и акцизи заема нищожна част от семейните им бюджети. Преобладаващата част от техните доходи се облагат с нисък пряк данък, а немалка част не се облагат изобщо, защото са в сивия сектор, чийто дял в нашата икономика се оценява на около 30%.

С тази си икономически нерационална и антисоциална данъчна политика България се лишава от вътрешни приходи, облекчава най-богатите си данъкоплатци, обременява бедните и създава данъчен дъмпинг в ЕС, което противоречи и на елементарните интеграционни принципи. Според тези принципи в рамките на една интеграционна общност трябва да има еднакви или близки по равнище данъци и сходни данъчни основи, за да не влияят изкривяващо върху пазарните критерии. Нашата конкурентоспособност беше и продължава да е най-ниска, но расте и обезлюдяването на много райони на България. Това показва, че ниските преки данъци не са първостепенен фактор за привлекателността на България за инвеститори. Достатъчно е да проверим колко е недостигът на висококвалифицирани кадри, нестабилното законодателство, бавното съдопроизводство, лошата инфраструктура, за да разберем, че данъчните ставки нямат решаващо значение за привлекателността ни за чуждите инвестиции. Това показва, че българската данъчна система нито е икономически ефективна, нито е социално справедлива, нито е проевропейска, а това е индикация за необходимост от кардиналната ѝ промяна.

Използвани източници

- Eurostat. (15 02 2022 г.). *Development of the Overall Tax Revenue in The European Union*. Извлечено от https://ec.europa.eu:https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=File:Taxation_V4_Taxation_Vis_02_1200x630.jpg#file
- Ангелов, И. (2015). *Каква данъчна система е нужна на България?*, . Извлечено от www.iki.bas.bg:https://www.iki.bas.bg/english/CVita/angelov/No273.htm
- Брусарски, Р., Захариев, А., & Манлиев, Г. (2015). *Финансова теория*. Велико Търново: Фабер.

- Войнов, Ю. (02 07 2020 г.). *Възможности и последици при промяната на данъчната система в България*. Извлечено от <https://offnews.bg:https://offnews.bg/analizi/vazmozhnosti-i-posledstvia-pri-promiana-nadanachnata-sistema-v-balgar-731985.html>
- Европейски парламент. (15 02 2022 г.). www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/. Извлечено от www.europarl.europa.eu:
,<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/80/direct-taxation-personal-and-company-taxation>
- Европейски парламент. (2022). *ЕС(2021/2074(INI))*. Брюксел: европейски парламент.
- Уикипедия. (н.д.). *Данъчни ставки в Европа*. Извлечено от <https://en.wikipedia.org/>:
https://en.wikipedia.org/wiki/Tax_rates_in_Europe
- Христосков, Й. (2021). Състояние и развитие на Държавното обществено състояние. От Й. Христосков, Б. Петков, & С. Димитров, *Развитие на социалното осигуряване в Република България 1990-2020* (стр. 4-30). София: СВ>"Григорий Благослов".

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV, 2022

Книга 18

Том XV, 2022 г.
Книга 18

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV – 2022, книга 18

Студии и статии

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Красимира Славева – главен редактор
Проф. д-р Марина Николова – зам. главен редактор
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Людмил Несторов

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – превод и редакция
на английски език
Милена Александрова – технически секретар

Съдържание

Студии

Анна Димитрова Димитрова
ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ – ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И
ДЕТЕРМИНАНТИ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА: ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР5

Велизар Руменов Йорданов
ПРОУЧВАНЕ ПРОЕКТИРАНЕТО НА ДИСТРИБУЦИОННИ
КАНАЛИ ЗА ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ:
КОНЦЕПТУАЛНО-МЕТОДОЛОГИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ АСПЕКТИ26

Галя Колева Монева
МЕНЮ ИНЖЕНЕРИНГ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА РЕВЕНЮ
МЕНИДЖМЪНТ В РЕСТОРАНТЪОРСКИЯ БИЗНЕС52

Грета Иванова Иванова
ИНТЕГРИТЕТЪТ В ОРГАНИТЕ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ
В БЪЛГАРИЯ75

Диман Христов Каранфилов
РИСКОВЕ ЗА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ ПРИ ПРИЛАГАНЕ
НА НУЛЕВА СТАВКА ПРИ ВОД МЕЖДУ БЪЛГАРСКИ
И РУМЪНСКИ ДРУЖЕСТВА93

Изабела Филипова Йонкова
РЕЛАЦИЯ „ЕТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА – ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“
В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР115

Статии

Александра Георгиева Ангелова
ЕВРОПЕЙСКИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
И ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ В РАЗВИВАЩИТЕ СЕ ИКОНОМИКИ139

Александър Тихомиров Личев
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ОТ ВЪЗРАЖДАНЕТО ДО СРЕДАТА НА 20 ВЕК –
ПРАКТИЧЕСКАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ЗАРАЖДАЩАТА СЕ
БЪЛГАРСКА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА КУЛТУРА153

Алексей Асенов Гудев
ПРОБЛЕМИ ПРИ ОБЛАГАНЕТО С ДДС НА ТУРИСТИЧЕСКИ
ДРУЖЕСТВА В ХИПОТЕЗА НА ФАЛИТ167

Анатоли Филипов Велковски
МИТНИЧЕСКИЯТ СЪЮЗ И ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ177

Богомил Методиев Богомилов ЛИДЕРСТВО И ОРГАНИЗАЦИОННО РАЗВИТИЕ.....	191
Ваня Владимирова Галчева НАСОКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ФИНАНСОВИЯ МЕНИДЖМЪНТ НА ТЪРГОВСКИТЕ АВТОМОБИЛНИ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА В БЪЛГАРИЯ	201
Васил Пламенов Василев СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ, СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВРАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ	214
Гален Петров Русинов РОЛЯТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ РАМКИ НА ЕС ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ	226
Горян Благовестов Милев ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ: ПРЕДПОСТАВКИ, ЗАКОНОМЕРНОСТИ, КОНЦЕПЦИИ	235
Елена Росенова Костадинова ДЕМОГРАФСКА ОЦЕНКА НА ПРИДУНАВСКИТЕ ОБЩИНИ КАТО ФАКТОР ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ	247
Живка Антонова Петрова ВЛИЯНИЕ НА ПАРАЛЕЛНИЯ ИЗНОС НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ВЪРХУ ПАЗАРА НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ.....	263
Иванка Стефанова Янкова СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ – ПОЛИТИКИ, МЕТОДОЛОГИЯ, ИНДИКАТОРИ.....	278
Ивелин Симеонов Кичуков БОРСОВ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДРУЖЕСТВА НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР	294
Ивелина Йорданова Станева ESG СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРСКИТЕ БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ.....	307
Йордан Николаев Колев ИНТЕГРИРАН БАЗИРАН НА МЯСТОТО ПОДХОД – ОСНОВНИ СПЕЦИФИКИ И ПРИЛОЖЕНИЕ	322
Мирчо Радостинов Стоянов АНАТОМИЯ НА ФИНАНСОВИТЕ КРИЗИ: ОТ ГОЛЯМАТА ДЕПРЕСИЯ НАСАМ	335

Наталия Стоянчева Стоянова СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕДРЕАЛИЗИРАНЕ ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БИЗНЕС СЕКТОРА.....	345
Невена Руменова Ляскова-Великова РОЛЯ НА ИНОВАЦИИТЕ В ТУРИЗМА	359
Николай Василев Тодоров ЯПОНСКИ НОРМАТИВНИ РЕШЕНИЯ ЗА НАЛАГАНЕ МОДЕЛА НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА	370
Петя Йорданова Тодорова ВЛИЯНИЕ НА КОНСТАТИРАНИ ОТ ПРИХОДНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ НЕРЕАЛНИ ДОСТАВКИ ВЪРХУ ОБЛАГАНЕТО ПО РЕДА НА ЗКПО НА КРЕДИТНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	384
Пламена Йорданова Колева СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ДИНАМИКАТА НА ВХОДЯЩИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ	396
Радка Иванова Василева ЛИКВИДАЦИОННИТЕ РАЗНОСКИ КАТО НЕДЕЛИМА ЧАСТ ОТ АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ИМУЩЕСТВЕНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ.....	411
Радослав Радославов Хитов ФРАГМЕНТАРЕН АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ПЕТРОЛ В СВЕТОВЕН МАЩАБ	427
Силвия Петрова Петранова ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР АКВАКУЛТУРИ – ЕДИН ОТ СЪЛЪБОВЕТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА „СИН РАСТЕЖ“	437
Снежана Веселинова Найденова ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯТ МОДЕЛ НА ОБУЧЕНИЕ КАТО ИНОВАТИВНА ПРАКТИКА В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ, РЕЗУЛТАТИ И ЕФЕКТИ	452
Стелиян Богданов Стефанов ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНИ МОДЕЛИ В ЕС.....	469
Стефан Ангелов Пешов ПОЛЗИ ОТ ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪБИРАЕМОСТТА ОТ ДАНЪЦИТЕ ВЪРХУ СДЕЛКИТЕ С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ	481
Тодор Димитров Георгиев ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ ЦЕНТРАЛИ В ЕНЕРГИЙНИЯ БАЛАНС НА БЪЛГАРИЯ – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ.....	491

Христо Симеонов Василев ПОДХОДИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА БИЗНЕСА.....	502
Цветомира Георгиева Велева МАКРОПРУДЕНЦИАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА AD-НОС СИТУАЦИИ И РИСКОВЕ ПРИ БАНКИРАНЕТО	515
Цондю Стойчев Цондев ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА COVID-19 ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ – ГЛОБАЛНИ СВИДЕТЕЛСТВА И НАЦИОНАЛНИ ОСОБЕНОСТИ	529
Шендоан Ремзи Халит РОЛЯТА НА ЛИДЕРСТВОТО В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР.....	541

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XV – 2022, книга 18

Даден за печат на 18.12.2023 г., излязъл от печат 20.12.2023 г.
Поръчка № 18868; формат 16/70/100; тираж 60

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А